

tičnog fona. Takva jedna pjesma je i *Gavran nad Grakovcima*, koja je antologijska među mnogim pjesmama ove knjige za koje se to slobodno može reći.

LIKOVNI NOTES

Vidovi savremenog jugoslovenskog slikarstva i grafike, Galerija Matice srpske u Novom Sadu

Piše: Andrej Tišma

Izložba *Vidovi savremenog slikarstva i grafike u Jugoslaviji*, održana juna ove godine u prostorijama Galerije Matice srpske u Novom Sadu, bila je jedna od dobrih prilika da ocenimo sadašnji trenutak jugoslovenske likovne umetnosti i, ukoliko je to moguće, utvrdimo osnovne smerove u kojima se ona kreće. Treba reći da je ova velika izložba, u kojoj je učestvovalo dvesta i tri slikara i dvanaest grafičara, uglavnom mladih ljudi, sa oko osamdeset likovnih ostvarenja, preneti iz Muzeja umetnosti rumunskog grada Kluža, gde je predstavljala našu likovnu umetnost u okviru Danā kulture naroda i narodnosti Jugoslavije u SR Rumuniji, a odvijala se pod pokroviteljstvom predsednika Čaušesku i Tita. Organizator izložbe bila je Galerija savremene likovne umetnosti u Novom Sadu, a izbor autora i dela načinila je Grozdana Sarčević, kustos GSLU.

Zastupljeni su bili umetnici iz svih republika i pokrajina, što je pretpostavka za mogućnost globalnog uvida u jugoslovensko stvaralaštvo. Iz Srbije su učestvovali slikari Aleksandar Cvetković, Božidar Damjanovski, Evgenia Demnievska, Dragan Mojović i grafičari Branimir Adašević i Živko Đak, iz Vojvodine slikari Ferenc Maurits, Dušan Todorović, Vladimir Tomić i grafičar Milan Stanojević, zatim s Kosova slikar Budim Beriša i grafičar Fatmir Kripa, iz Hrvatske slikari Ivo Friščić, Dalibor Jelavić, Zlatko Kauzlarić, Marijana Muljević i grafičari Tomo Šijak,

Vjenceslav Richter i Ivica Šiško, iz Makedonije slikari Nikola Fidanoski, Tanas Lulovski i grafičari Dimitar Malinov i Dušan Perčinkov, iz Slovenije slikari Herman Gvardijančić, Boris Jesih, Zarko Vrezec i grafičari Andrej Jemec, Andriana Maraž i Jože Spacal, iz Crne Gore slikari Jovan Ivanović i Slobodan Slovinčić, a iz Bosne i Hercegovine slikari Ismar Mujezinović, Radoslav Tadić, Mehmed Zaimović i grafičar Enes Mundžić.

Sudeći prema ovoj izložbi, pretežna orijentacija naših autora je figuracija. Međutim, i ona varira i može se razvrstati u mnogobrojna, ponegde i suštinski oprečna opredeljenja. Ona se kreću od hiperrealizma Tomića, Mojovića, Friščića, s donekle simboličkim i dubljim značenjima nego što je puka predstavnost, pomalo groteskne figuracije Milana Stanojevića i Ismara Mujezinovića, preko zagonetnih slika-predstava, koje kao da potiču iz nekog platonovskog čistog i umivenog sveta ideja, u delima Fidanoskog i Marijane Muljević, zatim preko konceptualnog realizma Jesiha, Cvetkovića i Damjanovskog, od kojih poslednja dvojica istupaju kao koautori jedne zajedničke slike, do imitacije efekata fotografije na slikama Kauzlarića i grafikama Ivica Šiška, magritovskog trompe-l'oeil-a Adriane Maraž, zatim stilizovanog pejzaža u formi dugog, ahromatskog friza Hermana Gvardijančića, ernstovskog nadrealizma Budima Beriše i Slobodana Slovinčića, pomalo naivističkih grafičkih minijatura Adaševića i Đaka, ekspresionističkih ostvarenja Ivanovića i Malidanova, lucidnog Spacalovog kombinovanja simbola tehničke civilizacije i prirode, poetskog simbolizma Demnievske i, najzad, do akcione, futurističke figuracije Todorovića, koja se graniči s apstrakcijom.

Apstrakcioniste na ovoj izložbi možemo podeliti u tri grupe. Prvi su oni koji daju prednost likovnoj strukturi i dekorativnom dejstvu svojih dela, kao što su: Richter, Jemec, Jelavić, Lulovski, Perčinkov, Maurits i Šijak, ovaj poslednji izlaže slike-objekte. Drugi su oni bliski apstraktnom nadrealizmu: Zaimović i Mundžić, dok treću grupu čine autori čiji bi se rad mogao okarakterisati kao elementarno slikarstvo — Vrezec i Tadić.

Zbog bogatstva i raznolikosti usmerenja izlagača stičemo utisak da je izbor kustosa GSLU, u cilju prikazivanja sadašnjeg trenutka jugoslovenske likovne umetnosti, i pored neizbežnog kvantitativnog svodenja i strogosti, bio objektivniji. Ova izložba donosi više ostvarenja koja zbog originalnosti i inventivnosti njihovih autora zaslužuju da se na njih posebno osvrnemo.

Dalibora Jelavića bih naveo zbog čudnovate senzacije koju gledalac ima pred njegovim belim slikama-reljefima. Načinjene od gipsa, grube teksture, ugrebane u još mek gips, one u prvom momentu deluju na naše taktilne asocijacije, da bismo tek nakon toga postali svesni finog treperenja svetla na brazdama bele mase, koja sve više prerasta u organizam za sebe, u novu stvarnost.

Dragan Mojović svojim uobičajenim simbolima — travnatim pravougaonikom, rupom u travi, strelicama koje označavaju magnetne polove sveta, naslikane u krajnje realističkom maniru — pokazuje svoj model univerzuma i njegove zakone.

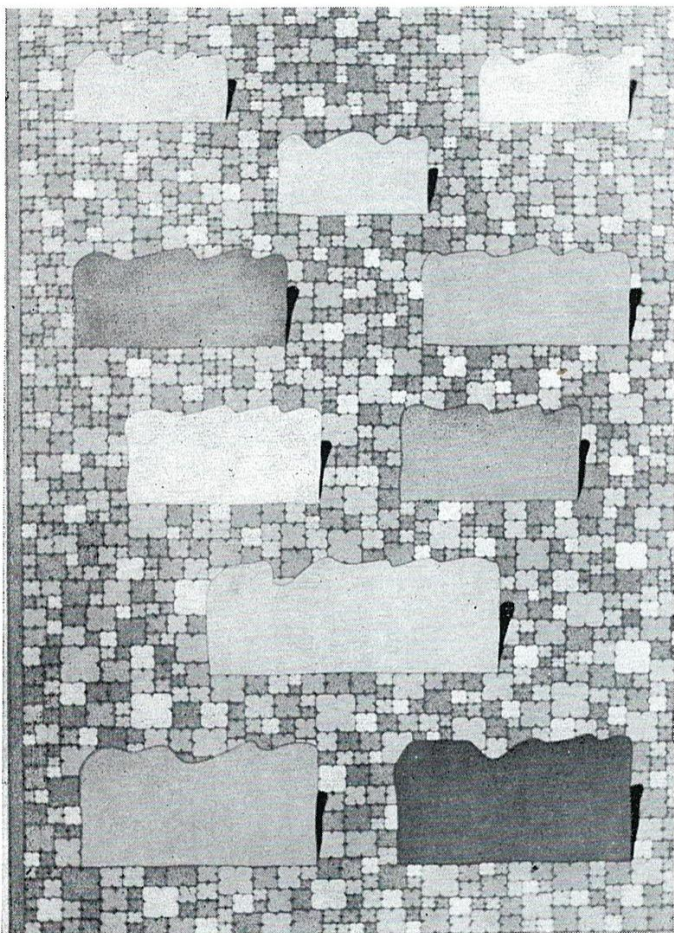
Evgenia Demnievska je takođe okrenuta prirodi, ali ne koristi tako egzaktna, skoro naučna sredstva kao Mojović, već pribegava jednom poetskom i mekšem viđenju. Koristeći se japanskom tehnikom tempere na papiru, ona prikazuje biljke i snežne pahuljice, smeštajući ih u kompozibilne uramljene kvadrate, od kojih se svaka njena slika sastoji.

Slika Žarka Vrezeca na ovoj izložbi takođe odaje kvadratnu strukturu, samo što u njenom središtu jedan kvadrat nedostaje, te je transparentna, što ima za cilj naglašavanje egzistiranja slike kao obojenog objekta ili površine.

Prožimanjem slike i prostora bavi se i Herman Gvardijančić u svojim četvorometarskim slikama-frizovima, visokim oko pola metra, na kojima prikazuje lelujave obrise travki i oblaka, jednim ahromatskim postupkom, gradacijom sivih tonova.

Boris Jesih nastavlja tradiciju realističkog prikazivanja pejzaža u izmaglici nad kojima čini razne intervencije, ubacujući u prvi plan, na površinu nekog imaginarnog objekta, sasvim neočekivane i s prikazanim prizorima nesrodne znake koji se nameću kao barijera između gledaoca i slike. Ovoga puta radi se o još radikalnijoj konceptualnoj intervenciji, kojom on pejzaž kao da seče u fragmente geometrijskom pravilnošću, i time, možda, najzad stavlja tačku na slikarstvo kao iluzionizam i afirmiše kao vrhovnu vrednost čovekovu nameru i odluku.

Uprkos heterogenosti prikazanih dela, posmatranjem celine nameće se činjenica da na ovoj smotri jugoslovenskih likovnih umetnika ima veoma malo dela s dekorativnim i tradicionalno »slikarskim« obeležjima, a veoma su prisutna ona rađena s određenom koncepcijom, sa svojevrsnom filozofskom potkom. Sve manje je važno KAKO se slika, a sve je relevantnije ŠTA, još više ZAŠTO se slika, što zapravo primiče horizont likovnih umetnosti suštinskim pitanjima.

dušan perčinkov

»polja« — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5/II, telefon (021) 28-765

uređuju: lazar bojanović, milan dunderski, slavko gordić, vićazoslav hronjec, dragan koković i jovan zivlak (glavni i odgovorni urednik) tehnički i likovni urednik cvetan dimovski / sekretar radmila gikić / članovi izdavačkog saveta: janoš banjaj, bosiljka bojanić, cvetan dimovski, nedeljko terzić, lazar elhart, ksenija maricki gađanski, slavko mišković, julijana palfi, jordan pešić, jožef ric, miroslav štajner, milan stanić (predsednik), jovan zivlak i pero zubac / izdaje nip dnevnik, oour »redakcija dnevnik«, novi sad, bulevar 23. oktobra 31. / direktor vitomir sudarski / osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine / časopis finansira SIZ kulture SAP vojvodine / rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja preplata 100 dinara, za inostranstvo dvostruko / žiro račun 65700-601-11971 nip dnevnik, oour »redakcija dnevnik«, sa naznakom za »polja« / lektor zorica stojanović / štampa »prosveta« novi sad, stevana sremca 13. / na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.